

Sármási-Bocskai János

A székelység jelene és jövőképe a Marosvásárhelyi Rádió műsorain keresztül

A Marosvásárhelyi Rádió 1958. március 2-án kezdte meg műsorainak sugárzását. Előbb fél órában, majd folyamatosan bővülő adásidővel jelentkezett. Az idén 66 éves rádió a Székelyföld hangjaként határozza meg magát. Adáskörzete a teljes Székelyföld.

Műsorain keresztül a székelyek mindennapjaiba nyerhetünk betekintést. Így eléggé átfogó képet kaphatunk a kultúráról, gazdálkodásról, a tulajdonviszonyok alakulásáról, a demográfiai változásokról, a fiatalok itthon maradását segítő törekvésekről. Életképeken keresztül a székely mentalitást, az ősök hagyatékának megbecsülését és továbbadását is megtaláljuk az interjúkban, riportokban.

Bár legtöbb településen a születések és a temetések aránya nem kecsegtető - több a temetés, mint a keresztelés – mégis bizakodók lehetünk. A külföldön vendégmunkásként dolgozó fiatalok zöme belekóstolt a "jólétbe" és úgy döntött itthon próbál jövőt építeni, tudásával a saját közösségét fellendíteni.

1. A Marosvásárhelyi Rádióról

A Marosvásárhelyi Rádió egy közszolgálati rádió, a Román Rádiótársaság területi stúdiója a Bukarest FM Rádió, Brassó FM Rádió, Jászvásári Rádió, Konstancai Rádió, Kolozsvári Rádió, Krajovai Rádió, Máramarossziget FM Rádió, Resicai Rádió és Temesvári Rádió mellett.

1958. március 2-án volt hallható először az éterben, a Magyar Autonóm Tartomány rádiójaként. Műsorai kezdetben fél órás magyar nyelvű és negyedórás román nyelvű tartalommal jelentkeztek. Majd rövid időn belül bővült az adásidő. Akkoriban a 261 és a 330 méteres hullámhosszon lehetett vételezni műsorait.

1985. január 12-én az összes területi stúdiót elnémították. Ekkor már három órányi adásidővel rendelkezett a magyar szerkesztőség. A Marosvásárhelyi Rádió csak 1989. december 22-én szólalt meg újra napi négy órát sugározva magyar nyelven. Ez a kilencvenes évek közepére hétköznapi napokon napi 5 órára, vasárnap 7 órára bővült, míg 1999-re az első (102,9 MHz) ultrarövid-

hullámú frekvenciára való áttéréssel elérte hétköznapokon a napi 7 órát és vasárnap a 8 órányi adásidőt.

Régebben a területi rádiók egymást követték egy közös frekvencián, a rendszerváltás után azonban szétesztették a középhullámú frekvenciákat. A Marosvásárhelyi Rádiót az 1197 kHz-es (Bodfalu), az 1323 kHz-es (Nagyernye) és az 1593 kHz-es (Csíkszereda) frekvencián lehetett vételezni 11.00 és 13.00 óra, valamint 16.00 és 18.00 óra között.

1999 nyarától a 102,9 MHz-es (Marosvásárhely) ultrarövidhullámú frekvenciára való áttérés napi plusz két óra adásidőt biztosított 14.00 és 16.00 óra között. 2004-től még két ultrarövidhullámon, a 98,4 MHz-es (Maroshévíz) és a 98,9 MHz-es (Hargita) frekvencián sugározta román, magyar és német nyelvű műsorait a Marosvásárhelyi Rádió.

2013. március 2-án, a rádió fennállásának 55. évfordulóján egésznaposra bővült a magyar nyelvű műsorszórás. Ez nem 24 órát jelent, mert csak 06.00 és 21.00 óra között voltak hallgathatóak a műsorok magyar nyelven. 21.00 és 22.00 óra között a német nyelvű műsor jelentkezett, 22.00 órától reggel 06.00 óráig a Román Rádió Kulturális (Radio România Cultural) csatornájának műsorát lehetett vételezni. Ekkor a 106,8 MHz-es (Hargita) ultrarövidhullámú frekvenciára került át a magyar nyelvű műsor. A 24 órás román nyelvű műsor a 98,4 MHz-es és a 98,9 MHz-es frekvenciákon maradt. A középhullámú adókon továbbra is a megosztott műsor hallgatható. Így 06.00-10.00 óra között a Marosvásárhelyi Rádió román nyelvű műsora, 10.00-11.00 óra között a Román Rádió Területi Stúdióinak közös műsora (De 10 ori România), 11.00-14.00 óra között a Marosvásárhelyi Rádió magyar nyelvű műsora, 14.00-15.00 óra között a Bukaresti Rádió német nyelvű műsora, 15.00-16.00 óra között a Bukaresti Rádió magyar nyelvű műsora, 16.00-18.00 óra között a Marosvásárhelyi Rádió magyar nyelvű műsora, 18.00-21.00 óra között a Marosvásárhelyi Rádió román nyelvű műsora, míg 21.00-22.00 óra között a Marosvásárhelyi Rádió német nyelvű műsora szól.

A szétválás után a magyar nyelvű műsor hallgatókat veszített, mivel a 106,8 MHz-es ultrarövidhullámú frekvencia kisebb területet fedett le. Furcsa, de Marosvásárhelyen, a városban csak itt-ott lehetett vételezni gyenge minőségben az adást. Ezért pár hónap késéssel az akkor már 15 órányi magyar nyelvű műsort az 1323 kHz-es középhullámú frekvencián is sugározni kezdték.

2016-ban egy kis hatósugarú frekvenciát kapott a rádió, így Marosvásárhelyen elkezdte magyar nyelvű műsorainak sugárzását a 96,00 MHz-es ultrarövidhullámú frekvencián is. A rádió 60. születésnapján újra szintet lépet a műsorbővítés. Már 24 órában (22 óra magyar nyelvű és 2 óra német nyelvű)

vű) lehetett hallgatni a Marosvásárhelyi Rádiót a nemzetiségi frekvenciákon, a 96,00 MHz-es (Marosvásárhely) és a 106,8 MHz-es (Hargita) ultrarövidhullámú frekvenciákon. Szombaton és vasárnap reggel 07.00 és 08.00 óra között romáknak készült műsor jelentkezik.

2019. április 20-tól a meglévő frekvenciák mellett a 92,3 MHz-es (Gyergyószentmiklós) ultrarövidhullámú frekvencián is a nemzetiségi műsor vételezhető. Jelenleg még vannak fehér foltok, de a Székelyföld egész területén jó minőségben hallgathatóak a magyar nyelvű műsorok úgy középhullámon, mind ultrarövidhullámon is. Az Internet elterjedésével a műsor élőben hallgatható és nézhető a www.marosvasarhelyiradio.ro honlapon.

A rádió közszolgálati jellegéből adódóan minden korosztálynak köteles műsort biztosítani. Így hír- és hírháttér műsorok, kulturális- és szórakoztató műsorok szerepelnek a műsorrácsban. Az ismeretterjesztő műsorok, a szociális kérdésekkel foglalkozó műsorok mellett a vidéki ember élete, megvalósításai, problémái vagy sikerei is megjelennek a *Gazdaélet* vagy *Falu világa* című műsorokban. Időnként a *Vendégségben a Marosvásárhelyi Rádió, Rádióújság, Átjáró, Turisztikai magazin, Kertbarátok vagy Gyermekműsor* is feldolgoz olyan témákat, amelyekben a vidéken élők mindennapjaiba nyerünk betekintést.

2. A vidékkel foglalkozó műsorokról

A Marosvásárhelyi Rádióban az 1985-ös megszüntetéséig is voltak vidékkel, az ott élők gondjaival, hagyományaival foglalkozó interjúk, riportok. Mivel kevés volt az adásidő alkalmanként 5-10 perces hangfelvételeken találkozhattak a hallgatók a vidéki étellel. Az 1989-es rendszerváltást követően úgy alakították ki a műsorrácsot, hogy a kezdeti négy, majd öt órában a lehető leg szélesebb közönséghez szóljanak a műsorok. Így jelentek meg a rétegműsorok és szakrovatok, amelyek jól meghatározott napon és időpontban jelentkezték. Egy időben öt olyan műsor is létezett, amely heti rendszerességgel foglalkozott a gazdálkodók problémáival, a mezőgazdaság, állattenyésztés, kertészet időszerű gondjaival és a tennivalókkal. Ezek a műsorok a keddenként jelentkező *Gazdaélet*, a szerdán hallható *Kertbarátok*, a pénteken kora délután az agrár környezetvédelemmel foglalkozó *Környezetünk védelmében*, míg az Európai Unió csatlakozás előtt és után szintén péntekenként időszerű kérdésekről értekezett az *Agrárgazda az Unió küszöbén* című rovat. A vasárnap jelentkező *Falu világa* című műsor a mezőgazdaság és kertészet mellett kultúrával, hagyományőrzéssel, fejlesztésekkel, és minden más témával foglalkozott.

A fent említett műsorok közül 2013 március 2-től kibővült, 50 perces adásidővel jelentkezik a *Gazdaélet* és a *Kertbarátok* műsor. Előtte a *Gazdaélet* 25-30 perces rovatként, a *Kertbarátok* 15-17 perces rovatként volt hallható. A *Falu világa* műsor már 2010. november 7-től 50 percben jelentkezik a korábbi 30 perc helyett. Az első kétrészes faluműsor Székelyvárságon készült 2011 márciusában, majd folytatódott az év júliusában a gyimesfelsőlaki és ozdolai műsorokkal. Mivel a szerkesztőségben senki nem emelt hangot azért, hogy miért kétrészesben kerül bemutatásra egy település 2012 januárjától – néhány kivétellel – rendszerre vált. Így ma is 95-100 percben próbáljuk bemutatni egy-egy település múltját és jelenét, betekintést nyújtva emberi sorsokon keresztül az ott élők mindennapjaiba.

A nyári szabadságolások közeledtével, rendszerint június végétől – július elejétől lazább műsorrácsot vezettek be a szeptemberi iskolakezdetig. Ez idő alatt voltak rovatok, amelyek szüneteltek, de a vidékkel foglalkozó rovatok/műsorok nem. Ez idő alatt sokszor a tájékoztató- és hírháttér műsorokba is szép számmal jelentkeztek a falusi embert érintő témák. A szeptemberi újra indulással ráncfelvarrást kaptak a műsorok és új lendülettel indultak az újabb évadnak. Volt amelyik szerkezetében és hangzásában is megváltozott. De jelentek meg újabbak. 2009 augusztus 28-tól így került a műsorrácsba a *Vendégségben a Marosvásárhelyi Rádió* című műsor, amelyet 2020 októberéig felváltva Tóth Bélával szerkesztettünk. Hosszú időn keresztül élő bejelentkezések voltak a helyszínekről (zömében vidékről), de a műszaki feltételek biztosításának hiányában kénytelenek voltunk áttérni a rögzített változatra. Eleinte két műszakos kolléga biztosította az adást a helyszínen és egy a stúdióban, de pénzhányra hivatkozva úgy döntött a vezetőség, hogy elég egy is a helyszínen, majd - rövid időn belül – egy sem. Tóth Béla még bevállalta az előzést annak ellenére, hogy nem voltak meg a technikai feltételek és elég sokszor megszakadt a közvetítés. Ő maga volt a szerkesztő-műsorvezető és technikus is.

2020. október 8-tól mind szerkezetében, mind a témaválasztásban megújult a műsor. Már zömében portrébeszélgetések, néha életinterjúk jelentkeznek a műsorban, de helyet kapnak a nagyobb rendezvényeken készült összeállítások is. Általában az olyan témák, amelyek minden rovatból/műsorból kilógnak. Mivel egy-egy témára 45-50 percet lehet szánni, nem csak felszínesen beszélgetünk el a riportalannyal.

2013. február 15-e után megszűnt a *Környezetünk védelmében* rovat, majd 2018 nyarától az Agrárgazda az Unió küszöbén rovat sem jelentkezik – amely az utolsó években *Agrárgazdaként* került sugárzásra. Viszont egy új műsor nyújt betekintést az egyszerű emberek életébe, gondolkodás módjába

2023 október 8-tól. Az Aranyshalagtár kistestvéreként vasárnaponként (kivételesen a hónap utolsó vasárnapja, amikor a Kotta nevű műsor jelentkezik) 18.00 és 19.00 óra között vételezhető a Visszapillantó című műsor. Míg az *Aranyshalagtár* a neves emberek, tudományos kutatók, színészek, művészek egykor készült interjút eleveníti fel, addig a *Visszapillantó* című műsor a falusi mindennapokba röpít vissza archív felvételek segítségével.

3. Kik hallgatják a rádiót?

A hivatalos közvélemény kutatások/felmérések szerint a középkorúak és idősek hallgatják a Marosvásárhelyi Rádiót. Ezt azonban – tapasztalatból kiindulva – meg kell cáfoljam. Mivel hetente terepezem bejárva adáskörzetünket (Maros-, Hargita-, Kovászna megyéket, de időnként Brassó-, Fehér-, Kolozs- és Beszterce-Naszód megyékben is megfordulok) gyermektől-idősig, egyszerű embertől az egyetemet végzettig mindenkiel találkozok. Jelenleg öt műsort szerkesztek (*Gazdaélet*, *Vendégségben a Marosvásárhelyi Rádió*, *Gyermekműsor*, *Falu műsor* és *Visszapillantó*), de a *Turisztikai magazinnak*, *a Kertbarátoknak*, *a Jó reggelt Erdélynek*, *a Rádióújságnak* vagy *Átjárónak* is készítek interjúkat, riportokat. Bárkivel beszéljek mindenki ismeri a nevemet, a műsoraimat. Sokszor idéznek régen elhangzott műsorokból, amire én már rég nem emlékszem. A legnagyobb elismerésnek tartom, hogy nagyon sokan a hajnali ismétléseket is meghallgatják. (Hajnalban 05.00-06.00 óra között jelentkezik kedden a *Vendégségben a Marosvásárhelyi Rádió*, szerdán a *Falu világa*, csütörtökön a *Gazdaélet*, szombaton a *Visszapillantó* című műsorok.) Az viszont furcsa, hogy a hivatalos mérések sem a hajnali (05.00-06.00), sem a déli (12.00-13.00) időszámban nem mérnek még 1% hallgatottságot sem, amikor a műsoraim jelentkeznének. Ezért számomra nem hitelesek azok az adatok sem, amikor a korosztály szerinti hallgatottságot jelenítik meg. Az utóbbi években nagyon sok iskolában kiderült egy-egy riportozás alkalmával, hogy – ha olyan a tanító, osztályfőnök – hétfőn reggel azzal kezdődik a hét, hogy kielemezzik a *Gyermekműsört* és a jó példákat, ötleteket átveszik. Ezért én úgy látom, hogy a vidéki műsorok hallgatói minden korosztályból képviseltetik magukat.

A **legfiatalabbak, a tizenévesek**, a szüleik által kerültek közel a műsorokhoz. Mivel a gazdálkodó szülők, nagyszülők hallgatták a népzenevel fűszerezett riportokat, egy-egy fülbemászó dallam hozzájuk is eljutott. Mivel ezeket a népdalokat, csárdásokat és hallgatókat társasági összejöveteleken is zenélik, ismerősek számukra. Őket nem érdeklik sem a gazdaportrék, sem az